سەلاحەدین محەممەد بەهائەدین

ناوی (سەلاحەدین محەممەد[1] بەهائەدین[2])ە، لە بنەماڵەی (مەلایانی دزاوەر)ە لە عەشیرەتی لهۆنی هەورامان، ساڵی ١٩٥٠ لە شارۆچکەی تەوێڵەی ناوچەی هەورامان لەدایکبووە.

خوێندنی سەرەتایی لە ناحییەی خوڕماڵ تەواو کردووە، خوێندنی ناوەندی لە سلێمانی خوێندووە، ساڵی ١٩٦٦ چووەتە خانەی مامۆستایان و ساڵی ١٩٦٩ تەواوی کردووە.

ساڵی ١٩٧١ لە دێی (هانەی قوڵ) لە خوڕماڵ وەك مامۆستا دامەزراوە. ساڵی ١٩٧١ –١٩٨٠ لە پاڵ ئەرکی وانەوتنەوەکەیدا لە دەرس و دانیشتنە زانستییەکانی (مامۆستا مەلا محەممەد)ی باوکیدا بەهرەمەند بووە.

ساڵی ١٩٨١ چووەتە ڕۆژهەلاتی کوردستان و تا ساڵی ١٩٩١ لە شار و لادێکاندا خەریکی کاری بانگەواز و تەدریس بووە[3].

ساڵی ١٩٩١ گەڕاوەتەوە شاری سلێمانی و ساڵی ١٩٩٤ لەگەڵ چەند کەسایەتییەکی دیارو بانگخوازدا حیزبی (یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان)یان دامەزراندووەو لە یەکەم کۆنگرەدا بە ئەمینداری گشتی حیزب دیاری کراوە و لە کۆتا کۆنگرەشدا لە ساڵی ٢٠١٩ وەك ئەمینداری گشتی هەڵبژێردراوەتەوە.

ساڵی ١٩٧٨ ئەندامی دامەزرێنەری دەستەی نووسەرانی ئیسلامی کوردستان بووە[4].

---

[1]مەلا موحەمەد: ناوی (محەمەد بەهائەدین محەمەد)ە، ساڵی ١٩٠٧ لە شارۆچکەی بیارەی ناوچەی هەورامان لەدایکبووە، لە خزمەت مەلا بەهای باوکیدا لە بیارە دەستی بە خوێندن کردووەو بۆ خوێندنی فەقێیەتی چووەتە گوندەکانی فەقێ جنە و بیاوێڵ و عەبابەیلێ و شاری سلێمانی، سەرئەنجام لە عەبابەیلێ لە خزمەت مامۆستا شێخ بابا ڕەسوڵدا خوێندن تەواودەکات و دەگەڕێتەوە بۆ خانەقای بیارەو بە حزوری جەنابی (شێخ عەلائەدین و مامۆستا بابا ڕەسوڵ و مامۆستا مەلا بەهائەدین و مامۆستا عەبدولکەریمی مودەڕیس)دا ئیجازەی عیلمی وەرگرتووە، لە خانەقای بیارە دەستی بە تەدریس کردووەو لە چەندین گوندو ناوچەکانی هەورامان ئیمام و وتاربیژ و تەدریسی فەقێیەتی کردووە، بە (مامۆستای گەورەی خوڕماڵ) بەناوبانگ بووە، ساڵی ١٩٨٤ بە نەخۆشی وەفاتی کردووەو لە گۆڕستانی گولان لە هەڵەبجەی شەهید بەخاك سپێردراوە.

[2]مەلا بەهائەدین: ناوی (بەهائەدین محەمەد صادق)ە، ساڵی ١٨٧١–١٩٤٩ ژیاوە، بە (مەلا بەها)ی ئیمام بەناوبانگ بووە، زیاتر لە ٥٠ ساڵ ئیمامی خانەقای بیارەو سەر حەڵقەی زیکرو خەلیفەی شێخەکانی بیارە بووە.

[3]مامۆستا سەلاحەدین بەهائەدین دەڵێت: (کاکم برا گەورەکەم–مامۆستا عەلی– و مامۆستا عومەر ڕیشاوی و مامۆستا جەعفەر و مامۆستا شێخ عەزیز پارەزانی لە مامۆستا دیارەکانم بوون بۆ دەستکردنم بە دەعوە و ساڵی ١٩٦٨ چووم ڕێکخستنی برایانەوە، لە ساڵی (١٩٧٨)ەوە چالاکی بانگخوازیمان گەرم و گوڕ بوو لە نێوانماندا، لەو برایانەش مامۆستا حەسەن شەمێرانی و مامۆستا عەلی زەمەقی و مامۆستا بورهان ئەمینی و دوای ساڵی ١٩٨٨ چەند مامۆستایەکی تر بوونە پشتگیرێك بۆ بەرەو پێشچونی بانگەواز وەك مامۆستا عومەر ڕیشاوی و مامۆستا جەعفەر مستەفا و مامۆستا محەمەد فەرەج و مامۆستا هادی عەلی و چەند برایەکی تریش.

[4]مامۆستا سەلاحەدین بەهادین دەڵێت: تا زیاتر ئاگاداری یەکتر بین و لە پێناو بانگەوازدا ساڵی ١٩٧٨ ئەم دەستەیەمان درووستکرد، تەبعەن کار و چالاکیەکان و کۆڕ و کۆبوونەوەکانمان بەشێکی بە نهێنی بوو، کۆمەڵێك بوین لە وانیش مامۆستا جوتیار و مامۆستا حەبیب و مامۆستا موحسین جوامێرو مامۆستا حەسەن پێنجوێنی و مامۆستا هادی... و ئەوانە بوون

ساڵی (١٩٨٨) لە شاری ئەستەمبوڵ وەك ئەندامی دامەزرێنەر بەشداری کۆنگرەی دامەزراندنی رابیتەی ئیسلامیی کورد بووە.

لە کۆنگرەی لەندەن و صەلاحەدینی ئۆپۆزسیۆن تایبەت بە ڕووخانی ڕژێمی بەعس بەشدار بووە. ساڵی (٢٠٠٣) بووەتە ئەندامی ئەنجومەنی حوکمی عیراق، وەك یەکێك لە پێنج سەرکردەی کورد.

بەشداریی چەندین بەرنامەی تەلەفزیۆنی ناوخۆیی و جیهانی کردووە بۆ تاوتوێکردن و گفتوگۆکردنی بابەتە سیاسی و فیکریەکان و چەندان نووسین و بابەتی پەروەردەیی و فیکریی لە ڕووپەڕەی بەشێك لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاوکراوەتەوە.

بەشداری چەندین کۆنگرەو کۆنفرانس و کۆڕو سیمینارو کۆڕبەندی جیهانییو ئیقلیمیو نێونەتەوەیی و ئاینیی کردووە و دەیان خەڵات و ڕێزلێنان و سوپاسنامەی وەرگرتووە لە پای خزمەتە جۆراو جۆرە سیاسی و پەروەردەیی و فیکرییەکانی.

بەرهەمە چاپکراوەکانی:

١. **لەسەر زمانی گیانداران–چیرۆکێکی ئەندێشەیی کۆمەڵایەتییە–**[٥].
٢. **قورئانی پیرۆز چۆن بخوێنینەوە ...؟**[٦].
٣. **لە سەرەڕێی کاروانی باوەڕدا**[٧].
٤. **٣٠ نصيحة لإخواني المتزوجين و ٤٠ نصيحة لأخواتي المتزوجات**[٨].
٥. **رسالة إلى إخواتي الشباب و أخواتي الشابات**-الطريق الأمثل للوصول إلى زواج ناجح-[٩].
٦. **محطات سياسية**[١٠].
٧. **گەشتێك لەگەڵ مەولانای ڕۆمیدا**[١١].
٨. **سەعید نورسی**–ڕابەری ڕزگاریی ئیمان و قارەمانی مەیدانی و زیندان–[١٢].

تەقریبەن. دواتر کە چوینە ئێران کۆمەڵەیەکمان دروست کرد بەناوی (ئەنصار) هەرچەندە ئیجازەیان نەداینێ، بەڵام لەژێر ئەو ناوەدا چالاکییە بانگەوازییەکانی خۆمان پەرە پێدەدا.

[٥] چاپی یەکەم: ٥٣ لاپەڕە، ڕاپەڕین، سلێمانی/عێراق ١٩٧٠.
[٦] چاپی یەکەم: ٦٤ لاپەڕە، کامەرانی، سلێمانی/عێراق ١٩٧٦.
[٧] چاپی یەکەم: ١٦٠ لاپەڕە، بەیروت/لوبنان ١٩٨١.
[٨] چاپی یەکەم: ٤٤ لاپەڕە، دار البيارق، بەیروت/لوبنان ١٩٩٦.
[٩] چاپی یەکەم: ٤٨ لاپەڕە، دار البيارق، بەیروت/لوبنان ١٩٩٧.
[١٠] چاپی یەکەم: ٢٥٠ لاپەڕە، ئارا، سلێمانی/عێراق ٢٠٠٩.
[١١] چاپی یەکەم: ٢٥٦ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٦.
[١٢] چاپی یەکەم: ١٧٨ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٦.

٩. **کاك ئەحمەدی موفتی زادە**–زانا و سەرکردە و عاریفی مەزن–[١٣].
١٠. **مامۆستای گەورەی خورماڵ** "مەلا موحەمەدی مەلا بەهای بیارە ١٩٠٧–١٩٨٤"[١٤].
١١. **کەشکۆڵ** –بیر و دید و سەرنج–[١٥].
١٢. **بێ زمانان دێنە زمان**–ژیانی پێغەمبەری مەزن–صلی الله علیه وسلم– لە (٣٠) چیرۆکدا[١٦].
١٣. **پەروەردەی خێزانیی**[١٧].
١٤. **دیدار و گفتوگۆ**. (ئامادەکردن: نووسینگەی ڕاگەیاندنی ئەمینداری گشتی یەکگرتوویی ئیسلامی کوردستان)[١٨].
١٥. **مقابلات و حوارات** –مع صلاحدین محمد بهاءالدین–.(ئامادەکردن: د.عەبدوللەتیف یاسین)[١٩].
١٦. **پەیامەکان**[٢٠].
١٧. **رسائل توجیهیة**[٢١].

بەرهەمە چاپنەکراوەکانی:

- **یاداوەریەکانی**.
- **ئیمام حەسەن بەننا –شۆڕەسوارانی مەیدانی ئیمان و عیرفان *٤*–**.
- **چەند زنجیرەیەك لە چیرۆکە قورئانییەکان**.

سەرچاوە:

چاوپێکەوتن لەگەڵ ناسێنراو "مامۆستا سەلاحەدین بەهائەدین" لە ماڵی خۆی لە گەڕەکی ماردین لە پارێزگای سلێمانی، ڕۆژی سێ شەممە، ڕێکەوتی ٢٠٢١/١٢/٢٩ کاتژمێر سێی عەسر.

ئامادەکردن: احسان ابراهیم بەڵخەیی

---

[١٣] چاپی یەکەم: ٢٢٨ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٧.
[١٤] چاپی یەکەم: ١٥٨ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٧.
[١٥] چاپی یەکەم: ٣١٢ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٧.
[١٦] چاپی سێیەم: ٣٨٢ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٧.
[١٧] چاپی یەکەم: ٢٢٨ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٨.
[١٨] چاپی یەکەم: ١٣٢ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٨.
[١٩] چاپی یەکەم: ١٦٢ لاپەڕە، AtoZ، سلێمانی/عێراق ٢٠١٨.
[٢٠] چاپی یەکەم: سێ بەرگ، ١٣٩٠ لاپەڕە، گەنج، سلێمانی/عێراق ٢٠١٨.
[٢١] چاپی یەکەم: ١٩٣ لاپەڕە، AtoZ، سلێمانی/عێراق ٢٠١٨.